

סוף מעשה במחשבה תחילה

נקודת מחשבה מפרשת השבוע לחיי המעשה

המדריך למפרסם

אין סוף, והכל-הכל היה שווה כדי שעוד יהודי יתקרב לבוראו ויתחזק.

באחת הפעמים הגיעה פמליית ראש הישיבה אל בניין מפואר ומיוחד, בו אמורה הייתה להימסר שיחת החיזוק. הרכב חנה בצמוד למדרגות שהובילו להיכל הגדול, כדי למנוע מראש הישיבה ככל האפשר מאמץ שכרוך בהליכה, ולו קטנה. ראש הישיבה ירד מן הרכב, במקום טפס במדרגות הביט על הבניין המתנשא מולו.

בעיניו הפקחיות קלט הגראי"ל בשברירי רגע מה שלא רואים אחרים. לא רק את הפרטים הבין, אלא אף את המשמעות שמאחוריהם. מדי פעם העניק שברי משפטים לסובביו, שהמחישו את מבט התורה בו הביט גדול הדור על כל דבר ועניין.

בחזית הבניין הופיעו שמות התורמים באותיות מוזהבות בגודל ענק. הגראי"ל הצביע כלפי מעלה ואמר: במכת בכורות נאמר "ועברתי בארץ מצרים", דרשו מכך רבותינו "אני ולא מלאך". דהיינו, הקב"ה בעצמו הכה והעניש את בכורות מצרים במכת בכורות. ומכך שהתורה מדגישה שמכת בכורות הייתה ייחודית בכך שנעשתה על ידי הקב"ה בעצמו, משמע שעל העניינים של שכר ועונש בדרך כלל ממונים המלאכים.

"מלאכים הרי לא יודעים הכל", חייך הרב שטיינמן בזיק פקחי, "ויש צורך לכתוב על הבניין מי בנה אותו כדי שידעו המלאכים לתת לו את השכר המתאים. אבל למה אנשים חושבים שהמלאכים קצרי ראייה ואין להם משקפיים, שהם כותבים על הבניין את שמם באותיות

"פרסמתי מודעה בעיתון", מספר ששון לחבר, "כבר בלילה היו תוצאות".

"אתה רציני?" מתפעל החבר, "מה כתבת במודעה שהתוצאות הגיעו כל כך מהר?"

"פרסמתי מודעה עם כתובת המפעל שלי וצינתי שחייבים דחוף שומרים למשמרת לילה", מסביר ששון בעגמימות. "עוד באותו לילה פרצו גנבים למפעל..."

"נשלחה אנשים לפנינו", מבקשים עם ישראל ממשה, כפי שמלמדת התורה בפרשת דברים, "ויחפרו לנו את הארץ וישיבו אותנו דבר".

הקב"ה שומע את הבקשה ומצווה את משה "שלח לך אנשים". לא כמו שביקשו ישראל "נשלחה אנשים", אנחנו בעצמנו. אלא אתה, משה, תשלח מרגלים.

וצריך לעמוד על דיוק לשון המקרא: מדוע נכתב "שלח לך אנשים" ולא "שלח אתה אנשים". גם לפי רש"י בשם חז"ל שהכוונה היא "אני איני מצווה לך, אם תרצה שלח" - עדיין יש מקום להבין את השינוי.

הכנות אדירות הושקעו במסע החיזוק - אחד מתוך רבים - שערך הגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן. ראש הישיבה הישיש לא נמנע מטורח ומאמץ כדי לחזק יהודים רבים ללימוד התורה ועבודת השם.

כל מסע כזה הצריך תיאום לוגיסטי אדיר, לוח זמנים קפדני ומדוד, עשרות אנשים שהופקדו על פרטים

מלאכים ללא משקפיים

משה ישלח ישראל לא

גדולות כל כך???"...

בספר 'מאורה של תורה' הביא רעיון קצר ומעניין, מדוע אמר הקב"ה למשה דווקא "שלח לך אנשים".

נקדים לדבריו את תורף דברי ה'ספורנו' שמבאר מדוע לא הסכים הקב"ה עם בקשתם של ישראל "נשלחה אנשים לפנינו": אילו היו נשלחים אנשים פשוטים, שאינם בעלי השגה רוחנית, הם יכולים לראות עובדות ולפרש אותן בצורה שגויה. כפי שאירע למרגלים עצמם - הגם שהיו "כולם אנשים", צדיקים. המרגלים אכן סיפרו שהארץ היא זבת חלב ודבש, אבל טעו בפרשנות של החסד שעשה איתם הבורא, כשהעסיק את הכנענים בלוויות מתים, וטענו שזו "ארץ אוכלת יושביה".

רק תארו לעצמכם, לפי ביאורו של ה'ספורנו', מה היה עומק הטרגדיה אם היו שולחים אנשים פשוטים לתור את הארץ...

מבאר ב'מאורה של תורה': אמר הקב"ה למשה "שלח לך אנשים", שיבואו עם המסקנות אך ורק אליך. שיאמרו אותן באוזניך בלבד.

מה עשו המרגלים? "ויבואו אל משה ואל אהרן... וישבו אותם דבר ואת כל העדה". מסרו דו"ח באוזני כולם. האסון היה בלתי נמנע.

* * *

ריגול הוא כנראה לא הצד החזק של קוראי השורות הללו, לפחות רובם.

לכאורה גם פרסום לא.

אבל התורה מדברת גם אלינו כשהיא פונה למשה בלשון מדויקת "שלח לך אנשים": פרסום יכול להיות חיובי מאוד ויכול להזיק מאוד.

שלא יהא הדבר מפורסם לכל

ראשית נזכור שיש דברים שמצווה לפרסם, כמו למשל "פרסומי ניסא". אבל עם זאת יש לזכור, שלא כל דבר ראוי לפרסום ולספר לאחרים. גם מה שכן כדאי לפרסם לא תמיד טוב לפרסם לכל אחד ולא בכל צורה.

ובעיקר: יש לשקול את התוצאה של הפרסום לפני שעושים זאת.

"סלחתי כדברך" (יד, כ)

תלמיד חכם אחד היה רגיל להתכתב עם הגאון רבי יוסף שאול נתנון, בעל ה'שואל ומשיב', בדברי תורה. באחת הפעמים שלח התלמיד חכם מכתב ועבר זמן רב והגרי"ש לא השיב לו על מכתבו. החליט הצורב להתעקש ושלח את אותה שאלה שוב ושוב. ולא קיבל תשובה.

משראה כך, שלח מכתב אל הגרי"ש ובו העיז פניו וטען: "מכיון ששלחתי לכם מכתב ובו הבול, ואתם לא השבתם לי על התשובה - הרי שגזל יש בידכם..."

כאשר הגיע המכתב אל ה'שואל ומשיב', נטל מעטפה ריקה, הניח בתוכה בול ומיען אותה לביתו של אותו תלמיד חכם. משהגיע המכתב לנמען ופתח אותו - נוכח לדעת ששכח את כל תלמודו...

שבועות שלמים עברו והוא נוכח שהוא עם הארץ גמור. אינו מצליח ללמוד אף מילה. התחרט שהעיז פניו בגאון ישראל ונסע מיד ללעמבערג אל ה'שואל ומשיב'. כאשר הגיע לביתו חלץ את נעליו ונפל על פניו כשהוא מתחנן לסליחה ומחילה.

השיב לו רבי יוסף שאול שתי מילים בלבד: "סלחתי כדברך". והעיד אותו תלמיד חכם שבאותו רגע חזרה אליו כל תורתו!...

"אפס כי עז העם היושב בארץ" (יג, כח)

באים המרגלים ומספרים למשה שהם היו בארץ "וגם ארץ זבת חלב ודבש היא וזה פריה. אפס (-אבל, רק) כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאוד". הם חזקים מאוד ולא נוכל להילחם בהם.

לכאורה, יש להבין מדוע נענשו המרגלים אחרי ששיבחו את הארץ שהיא זבת חלב ודבש. ואם מפני שאמרו "הערים בצורות גדולות מאוד", הרי גם משה רבנו אמר מילים זהות לעם ישראל.

בפרשת עקב (דברים ט, א) אמר משה: "שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן לבוא לרשת גויים גדולים ועצומים ממך, ערים גדולות ובצורות בשמים".

ראיתי שהביאו לבאר באופן נפלא כך: אם היו המרגלים אומרים "כי עז העם היושב עליה והערים בצורות גדולות מאוד, אפס זבת חלב ודבש היא", הרי שהיו נותנים לישראל תקווה ששווה להילחם על הארץ.

אולם כאשר הקדימו המרגלים שהארץ זבת חלב ודבש, ואז הזהירו "אפס כי עז העם", בכך הורידו את המורל והרצון להילחם והעם איבד תקווה.

פִּי יִכּוֹל וְנֹכַח

שהכוונה היא כך: "אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם" - ארץ ישראל כה קדושה ונעלית, שהיא עבורנו כלחם ממש. ה'לחם' הוא הביטוי למצרך הבסיסי שעליו מתבססת תזונת האדם. ואם זו התזונה העיקרית, אזי כשאין ברירה - מתגברים על הכל ועושים כל מה שנדרש כדי להגיע ל'לחם', למטרה.

אם אכן תתייחסו אליהם כ'לחם', כמחויב המציאות, ותהיו מוכנים להתאמץ - שכנעו יהושע וכלב את העם - לפתע תיווכחו: "סר צילם מעליהם..."

כבר נודע בעולם שהפתגם 'אין דבר העומד בפני הרצון' אינו נכון. לדוגמה, ישראל שירצה בכל מאודו להיות כהן - לא יהיה כזה. וגוי שישקיע את כל הונו ואונו ורצונו לא יוכל לגדל כנפיים טבעיות כציפור...

אבל דבר אחד ברור: מי שישתכל על דברים מסוימים "כי לחמנו הם", יציב אותם בבסיס חייו וידע שבלעדיהם לא שייך - אמנם יצטרך להתאמץ ולהתייגע ולא לוותר; אך בסופו של דבר יגלה שאחרי שהיה נכון לקרב בכל רצונו וכוונתו, זה נהיה הרבה יותר קל. "סר צילם מעליהם".

מה שמים בבסיס ומה מגדירים חיוני, נתון לבחירת האדם.

אשרי המקדש כבסיס את הערכים הרוחניים, קביעת עיתים לתורה וכדומה. או אז "עלה נעלה וירשנו אותה, כי יכול נוכל לה".

שהגיע לקומה השלושים חש את ראשו מתפקע מכאב וברכיו פקות מחולשה. בקומה הארבעים הוא נפל מתעלף.

דקות ספורות חלפו והוא נייעור מעלפנונו. במאמץ אדירים המשיך לטפס עוד שתי קומות, ועוד קומה. גפיו רעדו מחולשה והכרתו התערפלה שוב ושוב. אולם בסופו של דבר מצא את עצמו בקומה החמישים ליד כד

**דקות ספורות חלפו
והוא נייעור מעלפנונו.
במאמץ אדירים
המשיך לטפס עוד
שתי קומות, ועוד
קומה. גפיו רעדו
מחולשה והכרתו
התערפלה שוב ושוב**

המים, ממנו שתה לרוויה.

שוו בנפשכם - היה שואל הגאון רבי משה שובקס - שהמים היו נמצאים בבניין בקומה השבעים. האם אדם זה היה מגיע אליהם או שמא לא?

ותשובתו הייתה שהוא אכן היה מגיע! לא הייתה לו ברירה אחרת...

בביאור דברי יהושע וכלב לעם, יש שהביאו בשם הגה"ק רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון מברעז'אן,

"אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם" (יז, ט)

כאשר החלו עם ישראל לבכות למשמע תיאורי המרגלים על ארץ ישראל, והתלוננו על משה ואהרן שעדיף היה להם למות במצרים או במדבר, נענו יהושע וכלב ואמרו "ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם, סר צילם מעליהם".

ויש להבין: וכי חשבו יהושע וכלב לנחם את ישראל בתנחומין שאין בהם ממש? הבאמת "לחמנו הם", הלא זה עתה שמעו ישראל באוזניהם "אפס כי עז העם היושב בארץ".

השמש קפחה על ראשו וגרונו צרב מצמא. לא היה צריך להיות חכם גדול כדי להבין שעוד שעות מספר ללא שתייה ונשמתו תפרח לה מגופו בייסורי צמא נוראים.

הוא לא העלה בדעתו שיוכל למצוא מים במדבר. אלא שלגודל שמחתו פגש בנווד שהסביר לו שאם ילך בכיוון מסוים יראה בניין גבוה מאוד ובו יוכל למצוא מים להרוות את צימאונו.

אכן היה בניין. בפתחו ניצב שומר. "המים", אמר לו השומר, "נמצאים רק בקומה 50. אם רצונך במים - תתחיל לטפס".

למידוענו המסכן לא היו ברירות רבות. הוא החל לטפס במעלה הקומות. את העשר הראשונות הצליח לעלות בצורה סבירה. בסופן של עשר קומות נוספות כבר נזקק לשבת למנוחה של עשר דקות. לאחר

חֶשְׁבָּה לְטוֹבָה

פנינים מפרד"ס התורה

הכניסה לפרדס: "ה' ארך אפיים" (יד, יח)

"מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה לו למשה סדר תפילה. אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם" (ראש השנה יז).

בספר 'אמרות טהורות' דייק: מפני מה נאמר דווקא שיעשו "כסדר הזה"?

והוא מבאר בדרך צחות: יש מצווה על בני האדם להידבק במידותיו של הקב"ה, אלא שרוב האנשים נוטים לדבוק דווקא במידה האחרונה "ונקה לא ינקה", הם רואים בנקמה ערך עליון...

לכן מלמדים חז"ל "יעשו לפני כסדר הזה" דווקא, יתחילו קודם מ'ארך אפיים' ו'רב חסד'...

פשט: "ושמעו מצרים כי העלית בכוחך את העם הזה מקרבנו" (יד, יג)

משה מתפלל אל הקב"ה שלא יכלה את עם ישראל בעקבות חטא המרגלים, כי כאשר ישמעו מצרים על כך, יאמרו (שם טז) "מבלתי יכולת ה' להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר".

ויש להבין מדוע דווקא כשישמעו 'מצרים' על כך, יאמרו שאין ביכולת ה' להביא את ישראל אל הארץ.

בשם הגאון רבי ישראל מסלנט מבארים: כאשר ישמעו שאר האומות שהקב"ה כילה חלילה את עמו, לא יאמרו דבר נגד כוחו של הקב"ה, אלא יתלו זאת בכך שעם ישראל לא נהגו כיאות ולכן הקב"ה העניש אותם.

אולם שונים מצרים משאר האומות, שכן כאשר היו ישראל במצרים היו בהם עובדי עבודה זרה ואף על פי כן הוציא אותם הקב"ה ממצרים וסייע להם. אם כן, מדוע עכשיו במדבר כאשר עברו על רצונו לא סייע להם? לכן דווקא כאשר "ושמעו מצרים", יאמרו "מבלתי יכולת ה' להביא" וכו'...

רמז: "ראשית עריסותיכם חלה" (טו, כ)

שיעור הקמח החייב בחלה הוא מ"ג ביצים וחומש ביצה.

כותב הגה"ק רבי נתן נטע שפירא, בספרו 'מגלה עמוקות', רמז נפלא: חל"ה בגימטריא מ"ג - שיעור מ"ג ביצים. וכיון שעל ה-ה' במילה חלה יש תג, הרי זה רמז לחומש ביצה.

זאת ועוד, מבאר ה'מגלה עמוקות', שהתג שעל גבי ה-ה' במילה חלה הופך אותה לכעין מילה נוספת. לפי זה יוצא שיש בפרשת חלה מ"ג תיבות (מ"ב תיבות ועוד התג שהופך את ה-ה' למילה נוספת).

דרש: "ועבדי כלב עקב הייתה רוח אחרת עמו" (יד, כד)

שלוש פעמים מופיע יהושע בן נון בפרק זה עם כלב בן יפונה: "ויהושע בן נון וכלב בן יפונה מן התרים את הארץ" (פסוק ו), "כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון" (פסוק ל), "ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים" (פסוק לח).

רק בפסוק שלפנינו מופיע כלב בן יפונה לבדו בלא יהושע. הלא דבר

הוא. מבאר הגאון רבי ברוך אפשטיין, בספרו 'תוספת ברכה', בדרך דרש: אמר הקב"ה למשה "ועבדי כלב עקב הייתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי, והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורישנה". התבשר כלב שזרעו יכבוש את הארץ.

מחמת שליהושע לא היו בני (בעירובין סג.: משמע שלא היו לו כלל. לעומת זאת במגילה סוף יד: מפורש שהיו לו בנות) - היה זה מצער אותו אילו נזכר בפסוק אחד עם זרעו של כלב שאמור להילחם ביושבי הארץ ולהוריש אותם, לכן בפסוק זה שהוזכרו בניו של כלב, לא הוזכר יהושע כדי שלא יצטער...

סוד: "והיה לכם לציצית" (טו, לט)

ידוע שהציצית מסוגלת לשמירה על האדם מן המזיקים. בספר 'ציצים ופרחים' לגאון רבי יעקב חיים (בנו של ה'בן איש חי') ביאר בזה את הכתוב "והיה לכם לציצית וראיתם אותו", יען כי הציצית היא סוד אור המקיף, שאור זה הוא רב וחזק מאוד עד שאין המזיקים יכולים להסתכל בו, לכן כאשר תקיימו מצווה זו - "וראיתם אותו", אתם תוכלו להסתכל בציצית, מה שאין כן החיצונים.

בספר 'אברהם אנכי' לגאון רבי אברהם פלאג'י (בנו של ה'כף החיים') ביאר בהרחבה עניין זה, ובדרך רמז ציין בין השיטין: "והיה לכ"ם לציצית", לכ"ם נוטריקון ל'בטל כ'וחות מ'זיקים.